

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Кузь Тетяни Володимирівни

на тему «Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації
актів цивільного стану в Україні»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 08-Право за спеціальністю 081-Право

Актуальність теми дослідження. Реалізація проголошеного Конституцією України курсу на забезпечення пріоритету прав і свобод людини вимагає створення ефективних механізмів їх реалізації й захисту та визначає найважливіші напрями трансформації державного механізму. Із проголошенням України соціальною державою суспільство переживає суттєві трансформації, які зумовлені переходом від «принципу рівності можливостей» до «принципу рівності результатів».

Створення умов для реалізації прав і свобод людини, передбачених Конституцією України, вимагає активної участі соціуму у соціальних та економічних процесах, що і зумовлює потребу у системному оновленні правових механізмів, які опосередковують організаційно-владний вплив на інституції громадянського суспільства. Адміністративно-правова реформа, проведена в умовах трансформації політичної та економічної системи, не може бути зведена виключно до оптимізації та адаптації існуючих правових механізмів публічного управління у реаліях нових соціальних умов. Адже в її основі лежать принципово нові підходи до формування системи відносин органів державної влади та людини, заснованої на необхідності забезпечення балансу приватного та публічного інтересу.

Різке скорочення суспільних відносин, які допускають можливість застосування прямих адміністративних методів впливу, призвело до появи нових форм та методів державного управління. В умовах структурного та функціонального реформування системи органів виконавчої влади особливої актуальності набуває одна із форм її реалізації – державна реєстрація актів цивільного стану.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є першим у національній правовій науці порівняльним дослідженням адміністративно-правового забезпечення державної реєстрації актів цивільного стану в Україні.

Результати дослідження знайшли відображення у наступних положеннях:

Запропоновано авторське визначення категорії «адміністративно-правове регулювання державної реєстрації актів цивільного стану» – це цілеспрямований вплив на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових заходів прав свобод і публічних законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері вирішення індивідуальних реєстраційних справ.

Визначено ознаки адміністративної процедури державної реєстрації актів цивільного стану, зокрема такі як: реалізація компетенції відповідного виконавчого органу державної влади; розгляд та вирішення індивідуальних адміністративних справ у сфері державної реєстрації актів цивільного стану; прийняття актів цивільного стану, що передбачає видачу відповідних свідоцтв про державну реєстрацію.

Визначено, доктринальні підходи щодо впровадження у діючому законодавстві принципу екстериторіальності, що полягає у можливості подання заяв про реєстрацію актів цивільного стану, а також заяв про поновлення або анулювання актових записів цивільного стану до будь-якого суб'єкта надання зазначених послуг на території України за бажанням заявника.

Сформульовано концептуальні засади Проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання діяльності в сфері державної реєстрації актів цивільного стану».

Ступінь обґрунтованості наукових положень дисертації та їх достовірність. Дисертаційна робота характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структура дослідження, що обрана Кузь Т. В., ґрунтується на класичному науковому підході. Виклад основного матеріалу дослідження є логічним, послідовним, спрямованим на досягнення поставленої мети і виконання завдань.

Відповідно до поставленої мети і завдань наукового дослідження при підготовці роботи було використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації є незаперечною.

Висновки, що містяться у роботі, є дійсно новими, належно обґрунтованими і достовірними. Спостерігається повне та всебічне використання емпіричного матеріалу. Винесені на захист положення характеризують роботу як комплексне дисертаційне дослідження, виконане Кузь Т. В. особисто на рівні, що відповідає встановленим вимогам.

Рівень дисертаційного дослідження загалом можна охарактеризувати як високий із належним теоретичним і науково-методологічним ступенем вирішення поставлених завдань. Представлені у роботі дефініції, критерії та класифікації є зрозумілими і достатньо обґрунтованими, відтак їх застосування дозволили дисертантці аргументовано відстоювати власну позицію щодо багатьох дискусійних питань, а зокрема форми та змісту стандартів адміністративно-правового забезпечення державної реєстрації актів цивільного стану в Україні.

Окремого схвалення потребують запропоновані авторкою дефініції, зокрема: «адміністративно-правове регулювання державної реєстрації актів цивільного стану» – це цілеспрямований вплив на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових заходів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері вирішення індивідуальних реєстраційних справ.

Авторське бачення закономірностей розвитку законодавства про державну реєстрацію актів цивільного стану, де виділено наступні етапи: початковий, радянський, сучасний.

На першому етапі дії, пов'язані з такою реєстрацією, здійснювали не державні органи чи їх посадові особи, а представники церкви. Основним документом реєстрації шлюбу, народження та смерті були метричні книги.

Другий етап розвитку законодавства про реєстрацію актів цивільного стану, радянський, що тривав з 1917 по 1991 роки. В цей час було створено перші органи реєстрації актів цивільного стану – органи записів актів громадянського стану та закріплено перелік актів цивільного стану, які підлягали обов'язковій державній реєстрації. Кодекси та Закони радянського періоду, що діяли на території УРСР, стали першими офіційними документами, які закріплювали головні принципи функціонування інститутів сімейного права і були основою для прийняття нормативно-правових актів, що регламентували державну реєстрацію актів цивільного стану в Україні.

Третім, сучасним, етапом запропоновано вважати роки після проголошення незалежності України і до сьогодні. Він включає в себе 3 періоди: перший період – становлення законодавства у сфері державної реєстрації актів цивільного стану та прийняття базових законів та положень; другий період – прийняття Сімейного кодексу України та Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», а також нормативно-правових актів уряду та Міністерства юстиції України, які до сьогодні є нормативною базою правового регулювання відносин у сфері державної реєстрації актів цивільного стану.

Четвертий етап – сучасний етап розвитку законодавства у сфері надання адміністративних послуг, зокрема і в сфері реєстрації актів цивільного стану, що розпочався з набранням чинності Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 року.

Цілком підтримуємо запропоноване авторкою узагальнення доктринальних підходів до формування нової парадигми стандартизації діяльності органів державної реєстрації актів цивільного стану, а також визначення напрямів реформування органів державної реєстрації актів цивільного стану в Україні.

Схвалюємо авторське визначення поняття «адміністративна процедура реєстрації актів цивільного стану», під якою вбачається сукупність адміністративно-процесуальних дій, що забезпечують вирішення індивідуальних реєстраційних справ щодо дій та подій життя людини, які

впливають на виникнення, зміну або припинення її прав та обов'язків, які здійснюються уповноваженими органами у сфері виконавчої діяльності, що виражається у санкціонуванні, офіційному визнанні за певними суб'єктами прав та правового статусу.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання полягає у тому, що відображені у дисертації теоретичні положення, пропозиції та рекомендації можуть бути реалізованими у:

- нормотворчій діяльності – для удосконалення механізму адміністративно-правового забезпечення процедури державної реєстрації актів цивільного стану;
- науково-дослідній сфері – як теоретико-методологічне підґрунтя для подальших наукових досліджень базових елементів механізму адміністративно-правового забезпечення державної реєстрації актів цивільного стану;
- правозастосовній діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування – для вирішення спорів у сфері захисту прав та законних інтересів громадян під час державної реєстрації актів цивільного стану;
- освітньому процесі – викладання дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративно-процедурне право», «Сімейне право», також для підготовки підручників, навчально-методичних посібників, нових навчальних курсів.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Положення, що викладені в дисертаційному дослідженні та виносяться на захист, розроблені Кузь Т. В. особисто. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладені у 15 наукових працях, з яких: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонному виданні, 7 праць апробаційного характеру.

Дискусійні положення і зауваження. У підрозділі 3.1. дисертації авторка, аналізуючи досвід Естонії, Литви, Франції щодо реєстрації актів цивільного стану, зокрема, реєстрації та розірвання шлюбу нотаріусом пропонує доповнити ч. 2 статті 28 СК України нормою наступного змісту: «Заява про

реєстрацію шлюбу подається жінкою та чоловіком особисто або за допомогою програмного забезпечення Єдиного державного веб-порталу електронних послуг». Щодо місця реєстрації шлюбу, то ч. 1 статті 33 СК пропонується викласти в такій редакції: «Шлюб реєструється у приміщенні органу державної реєстрації актів цивільного стану або в нотаріуса.»

Проте запровадження іноземного досвіду має супроводжуватися детальним аналізом стану правового забезпечення досліджувано інституту у нашій країні. Окрім того ми повинні враховувати той факт, що уже третій рік країна перебуває в умовах воєнного стану, багато нотаріусів опинилися на тимчасово окупованій території, статус тимчасово окупованих територій постійно змінюється, що може призвести до численних зловживань, порушення прав членів подружжя, а також дітей, яких вони виховують. Тому вважаємо, що такі радикальні пропозиції щодо реєстрації та розірвання шлюбу необхідно розглядати після завершення збройної агресії Російської Федерації та звільнення усієї території нашої країни.

Досліджуючи тенденції сучасної доктрини адміністративно-правового регулювання державної реєстрації актів цивільного стану, авторка зазначає, що адміністративно-правовий супровід – це процес визначення наукових засад, принципів та механізмів конкретного керуючого впливу, процес встановлення правових засад, правил, форм, методів та прийомів, що визначають порядок та процесуальні засади державно-управлінської діяльності та її результативності. Це спосіб організації правового регулювання за допомогою закріплення норм, що встановлюють детальний та поетапний порядок діяльності органів державної влади та державних службовців у процесі реалізації їх владних повноважень.

Разом з тим, висловлені зауваження є дискусійними та можуть бути предметом наукової дискусії під час публічного захисту дисертації. Дисертаційна робота Кузь Тетяни Володимирівни на тему «Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації актів цивільного стану в Україні» є завершеним самостійним науковим дослідженням, що дає підстави зробити висновок, що авторка реалізувала поставлені завдання.

Загальний висновок. На підставі проведеного аналізу змісту дисертації Кузь Тетяни Володимирівни на тему «Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації актів цивільного стану в Україні» можна зробити висновок, що робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням складної і водночас актуальної проблеми та відповідає вимогам до написання та оформлення робіт такого рівня.

Запропоновані дисертанткою принципи, механізми, моделі, безумовно, формують нову методологічну основу подальших наукових пошуків, є суттєвим доповненням у справі практичного розв'язання зазначеної проблеми, а також реальним внеском у подальший розвиток теорії і практики адміністративно-правового регулювання реєстрації актів цивільного стану.

Дисертаційна робота виконана на високому теоретичному рівні, викладена виваженою науковою мовою, висновки ґрунтуються на результатах проведеного дослідження, які, в свою чергу, є достатньо аргументованими та доказовими.

Дисертація відповідає спеціальності 081-Право, вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка Кузь Т. В. заслуговує присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 081-Право.

Рецензентка:

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри цивільного права і процесу
Західноукраїнського
національного університету

Наталія Бутрин-Бока

Завіряю:
НАЧАЛЬНИК
ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ

Аліна Лециш